

OLIV TA'LIMDA DUAL TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Madiyev Otamurod Bobomurodovich
Xalqaro innovatsion universitet rektori

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20425151>

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida dual ta'lim modelining ahamiyati, uning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligi hamda amaliyot bilan integratsiyalashgan ta'limni rivojlantirish istiqbollari tahlil qilinadi. Shuningdek, Qarshi shahrida joylashgan Xalqaro Innovatsion Universiteti hamda "S Promax Plast" zavodi hamkorligida amalga oshirilayotgan dual ta'lim tajribasi yoritilgan. Ushbu tizim talabalarni nazariy bilim bilan bir qatorda ishlab chiqarish tajribasiga ega mutaxassis sifatida tayyorlashga xizmat qilishi asoslab berilgan.*

***Kalit so'zlar:** dual ta'lim, oliy ta'lim, innovatsion rivojlanish, ishlab chiqarish integratsiyasi, mehnat bozori, amaliy ko'nikma, talabalar bandligi.*

***Аннотация.** В данной статье анализируются значение модели дуального образования в системе высшего образования, её экономическая и социальная эффективность, а также перспективы развития образования, интегрированного с практикой. Также освещён опыт дуального образования, реализуемый в сотрудничестве Xalqaro Innovatsion Universiteti и завода "S Promax Plast", расположенных в городе Карши. Обосновано, что данная система служит подготовке специалистов, обладающих не только теоретическими знаниями, но и производственным опытом.*

***Ключевые слова:** дуальное образование, высшее образование, инновационное развитие, интеграция производства, рынок труда, практические навыки, занятость студентов.*

***Abstract.** This article analyzes the importance of the dual education model in the higher education system, its economic and social efficiency, and the prospects for developing practice-integrated education. It also highlights the dual education experience implemented through the cooperation between Xalqaro Innovatsion Universiteti and the "S Promax Plast" factory located in Qarshi city. The study substantiates that this system contributes to training specialists who possess not only theoretical knowledge but also practical industrial experience.*

***Keywords:** dual education, higher education, innovative development, industry integration, labor market, practical skills, student employment.*

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida oliy ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – raqobatbardosh, amaliy bilim va ko'nikmalarga ega mutaxassislarni tayyorlashdan iboratdir. Zamonaviy mehnat bozori nafaqat nazariy bilimga ega, balki ishlab chiqarish jarayonlarida faol qatnasha oladigan yosh kadrlarga ehtiyoj sezmoqda. Shu nuqtai nazardan dual ta'lim tizimi ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasining samarali modeli sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Jahon tajribasida dual ta'lim tizimi Germaniya, Kanada va AQSHning nufuzli universitetlarida keng qo'llaniladi. Jumladan, Baden-Wuerttemberg Cooperative State University hamda University of Waterloo universitetlarida talabalar nazariy bilim bilan bir qatorda ishlab chiqarish korxonalarida amaliy faoliyat olib boradilar.

Mazkur tajribalar bitiruvchilarning bandligini oshirish va malakali kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda dual ta'limni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash orqali yoshlarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning yangi mexanizmlari shakllanmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda ilmiy kuzatish, tahlil, taqqoslash, statistik va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Shuningdek, dual ta'lim bo'yicha xorijiy tajribalar o'rganilib, O'zbekiston oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan amaliy loyihalar bilan qiyosiy tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida Qarshi shahrida faoliyat yuritayotgan Xalqaro Innovatsion Universiteti hamda "S Promax Plast" zavodi misolida dual ta'lim tizimining amaliy natijalari va istiqbollari ko'rib chiqildi.

Natijalar

Oliy ta'limda dual ta'lim tizimini joriy etish quyidagi ijobiy natijalarga olib kelishi aniqlandi:

- talabalar amaliy tajriba va kasbiy ko'nikmaga ega bo'ladi;
- bitiruvchilarning bandlik darajasi oshadi;
- ishlab chiqarish korxonalarini malakali mutaxassislar bilan ta'minlanadi;
- ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi uzviy hamkorlik kuchayadi;
- yoshlarning innovatsion va tadbirkorlik salohiyati rivojlanadi.

Qarshi shahrida joylashgan Xalqaro Innovatsion Universiteti o'z talabalarini dual ta'lim tizimiga keng jalb qilish maqsadida "S Promax Plast" zavodi bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Universitet va zavod ta'sischisi Qodirali Mamataliyev hamda korxonada direktori Anvar Axmedov dual ta'limni qo'llab-quvvatlash maqsadida universitet talabalarini darsdan tashqari vaqtlarda ish faoliyatiga jalb qilish tashabbusini ilgari surgan.

2025-yil 14-dekabrda Ko'kdala tumanida rasman faoliyat boshlagan "S Promax Plast" zavodi dekor mahsulotlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo'lib, talabalar uchun zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlarini amaliy o'rganish imkoniyatini yaratmoqda. Bu esa talabalarning nazariy bilimlarini real ishlab chiqarish jarayonida mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Dual ta'lim tizimi zamonaviy ta'limning eng samarali modellaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu model orqali ta'lim sifati va mehnat bozori talablari o'rtasidagi nomutanosiblik kamayadi. Ayniqsa, sanoat korxonalarini bilan hamkorlikda

tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning kasbiy kompetensiyalarini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Bugungi kunda ayrim oliy ta'lim muassasalarida nazariy bilimlarning amaliyot bilan yetarlicha bog'lanmaganligi kuzatiladi. Natijada bitiruvchilar ish faoliyatiga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Dual ta'lim tizimi esa aynan mana shu muammoni bartaraf etishga xizmat qiladi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, dual ta'lim tizimi qo'llanilgan universitetlarda bitiruvchilarning ish bilan ta'minlanish darajasi yuqori bo'ladi. Chunki ish beruvchilar amaliy tajribaga ega yosh mutaxassislarni afzal ko'radilar. Shu bilan birga, korxonalar ham o'z ehtiyojidan kelib chiqib kelajakdagi kadrlar zaxirasini shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Qarshi shahridagi Xalqaro Innovatsion Universiteti va "S Promax Plast" zavodi hamkorligi dual ta'limning hududiy rivojlanishdagi amaliy samaradorligini ko'rsatmoqda. Bu tajriba kelgusida boshqa oliy ta'lim muassasalari uchun ham innovatsion model vazifasini bajarishi mumkin.

2025-yil 14-dekabrda Ko'kdala tumanida faoliyat boshlagan "S Promax Plast" zavodi dekor mahsulotlari ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo'lib, bu yerda talabalar real ishlab chiqarish jarayonlarini amaliy o'rganish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Mazkur hamkorlik nafaqat ta'lim sifati oshishiga, balki hududda yoshlar bandligini ta'minlash va sanoat korxonalari uchun malakali mutaxassislar tayyorlashga ham xizmat qilmoqda.

Kelgusida dual ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun oliy ta'lim muassasalari va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish, amaliyot bazalarini ko'paytirish hamda ishlab chiqarish korxonalarida talabalar uchun maxsus mentorlik tizimini yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, dual ta'lim tizimi oliy ta'limni modernizatsiya qilishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Mazkur tizim ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, talabalarni mehnat bozoriga tayyorlash hamda iqtisodiyot uchun raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga xizmat qiladi.

Qarshi shahridagi Xalqaro Innovatsion Universiteti va "S Promax Plast" zavodi hamkorligidagi tajriba dual ta'limni rivojlantirishning istiqbolli modeli sifatida baholanishi mumkin. Kelgusida bunday hamkorliklarni kengaytirish orqali oliy ta'lim sifati va yoshlar bandligini yanada oshirish imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni. "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi".

2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining dual ta'limni tashkil etish bo'yicha qarorlari va me'yoriy hujjatlari.
4. Abdurahmonov Q.X. Inson kapitali iqtisodiyoti. – Toshkent: IQTISODIYOT, 2021.
5. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish masalalari. – Toshkent: Fan, 2020.
6. Karimov I.A. Yuksak malakali kadrlar – taraqqiyot omili. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
7. Baden-Wuerttemberg Cooperative State University (DHBW) tajribasi asosida dual ta'lim modeli bo'yicha ilmiy maqolalar va tahliliy materiallar.
8. University of Waterloo co-op education tizimi bo'yicha xalqaro ilmiy tadqiqotlar va statistik ma'lumotlar.
9. Modern Approaches to Dual Education and Industry Integration // International Journal of Educational Development. – 2022.
10. Mehnat bozori va oliy ta'lim integratsiyasi: xalqaro tajriba va O'zbekiston amaliyoti // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy jurnali. – 2023.
11. Oliy ta'limda dual ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari // Ta'lim va taraqqiyot respublika ilmiy jurnali. – 2024.

